

Vloga JSKS pri ohranjanju kmetijskih zemljišč in rodovitnosti tal

Igor Škerbot, KGZS Zavod CE; Tončka Jesenko, KGZS; Matic Leben, KGZS Zavod PT; Boštjan Ferenčak, KGZS Zavod MS; Mateja Strgulec, KGZS Zavod NM, Nada Gabrenja, KGZS Zavod LJ, Timotej Horvat, KGZS Zavod MB; Marija Kalan, KGZS Zavod KR, Anka Poženeš, KGZS Zavod GO

Tla so pomemben neobnovljiv naravni vir. Omogočajo rast in razvoj rastlin ter s tem pridelavo hrane, filtrirajo podzemne vode, v njih poteka kroženje snovi, predstavljajo pa tudi habitat, ki odločilno vpliva na biotsko raznovrstnost. Tla so življenjski prostor mnogim organizmom in zagotavljajo vrsto ekosistemskih storitev, pomembnih za rastline, živali in človeka. Tla človeku omogočajo dejavnosti, oblikujejo krajino (tudi kmetijsko) in so vir surovin. Ob naraščajočih potrebah prebivalstva in podnebnih spremembah so tla izpostavljena številnim grožnjam in procesom degradacije, kot so erozija, pozidava, zaraščanje, onesnaževanje, izguba rodovitnosti.

Temeljni cilj ohranjanja in varovanja tal je njihova ohranitev, obenem pa skrb za ohranjanje in izboljšanje rodovitnosti tal, torej fizikalnih, kemičnih in bioloških lastnosti tal, ki v pridelavi kmetijskih rastlin obdelovalcu tal omogočajo doseganje visokih in kakovostnih kmetijskih pridelkov. Pri tem imamo kmetijski svetovalci pomembno vlogo. V svojem svetovalnem delu kmetom pomagamo pri širjenju znanj, dobrih praks, izkušenj in rešitev za ohranjanje rodovitnosti tal in tudi ohranjanju kmetijskih zemljišč v funkciji kmetijstva. Svetovalci javne službe kmetijskega svetovanja se že vsa desetletja svojega poslanstva redno ukvarjamo s tlemi in izvajamo številne aktivnosti s ciljem ohranitve kmetijskih tal v vseh kmetijskih panogah. Smo pa tako kmetje kot tudi kmetijska stroka pred velikim izzivom – kako proizvajati hrano, hkrati pa varovati naravo in biotsko raznovrstnost.

V tokratnem prispevku smo se osredotočili na tla v poljedelstvu, vrtnarstvu in pridelavi krme na njivah ter travnatih površinah. V predstavitvi smo avtorji zbrali nekaj primerov izvedenih aktivnosti svetovalcev in svetovalk, ki usmerjajo kmete v načine rabe in tehnologije pridelave, s katerimi dosegamo opazne pozitivne premike v ohranjanju in skrbi za rodovitnost tal, ter prikazali, kako, kdaj in s čim lahko v različnih delih države vplivamo na ohranjanje kmetijskih zemljišč v čim večji funkciji kmetijstva.

Vlogo JSKS vidimo vsaj na dveh izpostavljenih vsebinah:

- Ohranjanje kmetijskih zemljišč
- Ohranjanje rodovitnosti tal

Z ohranjeno kmetijsko dejavnostjo bo kmet poskrbel za ohranitev obsega kmetijskih zemljišč v rabi za namen pridelave hrane. Zaradi urbanizacije, pozidave, gradnje cest in drugih objektov ter drugih interesov lokalne skupnosti in gospodarstva se izvaja velik pritisk ravno na najboljša kmetijska zemljišča. Vloga JSKS pri tem je omejena na svetovanje lastnikom kmetijskih zemljišč, da pri spreminjanju namembnosti in poseganju z gradnjami objektov potrebnih za opravljanje kmetijske dejavnosti posegajo na tiste dele kmetijskih zemljišč, kjer bodo imele gradnje (npr. hleva) čim manjši vpliv na zmanjšanje obsega kmetijske pridelave na nivoju kmetijskega gospodarstva in posledično tudi širše lokalne skupnosti.

V ta namen na področju ohranjanja kmetijskih zemljišč pomagamo zainteresiranim kmetom pri projektih agromelioracij, odpravljanju zaraščanja, ohranjanju planinske paše na planinah ipd.. Poseben izziv za kmete in naše svetovalno delo so omejitve, ki izhajajo iz naravovarstvenih zahtev (Natura 2000, zavarovana območja), kjer kmetom omejitve velikokrat predstavljajo oviro v razvoju kmetijskih dejavnosti (npr. OOTT in prepoved preoravanja trajnih travnikov). V zadnjem času so poplave najbolj prizadele najboljša kmetijska zemljišča z odnašanjem zgornjega najbolj rodovitnega sloja tal, z

odlaganjem onesnaževal (npr. težke kovine), plazovi na strmih in nagnjenih travniških terenih. Na takšnih območjih smo z nasveti in strokovnimi znanji svetovalcev pogosto omejeni in zaradi omejitev naših pristojnosti kmetom ne moremo celovito pomagati. Zato ocenjujemo, da je vloga JSKS pri ohranjanju kmetijskih zemljišč velikokrat manjša, kot je vloga in moč kmetijske in okoljske politike.

Na področju svetovalnega dela pri ohranjanju rodovitnosti tal je naše delo zelo široko, saj lahko veliko pridobljenih in sodobnih znanj, rešitev in idej na podlagi dobrih kmetijskih praks prenašamo iz teorije in prakse od drugod (po Sloveniji in iz tujine) v lokalno okolje po vsej državi. Tako svetovalci pri tem uporabljamo naslednja načine prenosa: osebno svetovanje (osebni stik, telefon, e-pošta, SMS, MSG ...), predavanja, delavnice, seminarji in posveti, širimo znanja s članki in prispevki v strokovnih revijah, časopisih, knjigah, zbornikih, tehnoloških navodilih, z objavami na socialnih omrežjih (FB, Instagram, YT ...), na spletnih straneh vseh kmetijsko gozdarskih zavodov in KGZS, izdelujemo gnojilne načrte na osnovi analiz tal, načrte kolobarja, izvajamo ogledе dobrih praks in na terenu pripravljamo prikaze tehnologij pridelave, obdelave, priprave in oskrbe tal, tudi z prikazi aplikacije gnojil in drugih tehnik priprav tal glede na vremenske in klimatske pogoje, kjer je v zadnjih dveh desetletjih prišlo do vidnih sprememb zaradi podnebnih sprememb. Vsa znanja, prakse in izkušnje prenesene do kmeta, ki skrbi za rodovitnost tal, so dragocen prispevek JSKS k ohranjanju rodovitnosti tal! V ta namen so bile v zadnjih desetletjih širom države organizirane mnoge strokovne prireditve in dogodki, kjer smo prikazali ideje in možnosti za okolju in pogojem v okolju prilagojene tehnike oskrbe tal. V predstavitvi smo zbrali nekaj zadnjih in aktualnih svetovalnih aktivnosti JSKS vezanih na tla, ki so bile izvedene na območjih vseh kmetijsko gozdarskih zavodov.